

Більченко Євгенія Віталіївна
доктор культурології, доцент,
професор кафедри культурології
Національного педагогічного університету
ім. М. П. Драгоманова
Yevzhik80@gmail.com;
Чурпіта Ганна Вікторівна
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ
anna828283@gmail.com

ПЛАГІАТ У КОНТЕКСТІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ: ДІАЛОГ ЮРИДИЧНОЇ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМ

Мета статті полягає у дослідженні плагиату крізь призму рефлексії про нього двох принципово відмінних наукових парадигм: юридичної, соціальної, що спирається на ідеали позитивізму й природничих наук, та культурологічної, гуманітарної, зорієнтованої на неklasичні принципи плюральності й релятивності. **Методологія дослідження.** Відповідно до поставлених мети і завдань основою методології дослідження стали порівняльно-правовий, системний та догматичний методи. Зазначений методологічний підхід дав змогу розглянути прояви запозичень у продуктах культури ("культурних текстах"), що з філософсько-культурологічного погляду розцінюються як органічно притаманні культурі імпульси ("тексти в текстах"), а також визначити обсяг категорії "плагіат" в юридичній науці, виявити його співвідношення з поняттям "текст у тексті". **Наукова новизна** полягає у визначенні сутності категорії "плагіат" крізь призму міждисциплінарного підходу: діалогу юридичної та культурологічної парадигм. **Висновки.** Назріває необхідність творчого переосмислення юридичного наповнення категорії "плагіат" відповідно до досягнень сучасного гуманітарного знання. Сутність цієї процедури – у перенесенні уваги з формальних ознак оригінальності на змістові. Це дасть змогу виключити із сфери об'єктів плагиату явища, які ми ризиковано назвали "тексти у текстах", і включити до них випадки безсоромного переказу чужих думок "своїми словами" (що, на жаль, не є рідкістю у сучасних наукових і художніх творах). У цьому немає нічого принизливого для правознавства, навпаки, подібні перетворення відповідають нагальній потребі постмодерної науки у міжпредметних зв'язках, у діалозі й співробітництві, до яких гуманітаристика за своєю природою готова. Детальна розробка даних перетворень, яка потребує залучення до юридичної сфери великої кількості професіоналів гуманітарного знання, – справа майбутнього й перспективний, на нашу думку, напрям міждисциплінарних досліджень, контури яких намічаються вже зараз.

Ключові слова: плагіат, міждисциплінарний підхід, культурологічна парадигма, юридична парадигма, текст у тексті.

Більченко Євгенія Віталіївна, доктор культурології, доцент, професор кафедри культурології Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова; Чурпіта Анна Вікторівна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри громадянського права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Плагіат в контексте міждисциплінарного підходу: діалог юридическої и культурологіескої парадигм

Цель статьи заключается в исследовании плагиата сквозь призму рефлексии о нем двух принципиально отличных научных парадигм: юридической, социальной, опирающейся на идеалы позитивизма и естественных наук, и культурологической, гуманитарной, ориентированной на неклассические принципы плюральности и релятивности. **Методология исследования.** В соответствии с поставленными целями и задачами основой методологии исследования стали сравнительно-правовой, системный и догматический методы. Указанный методологический подход позволил рассмотреть проявления заимствований в продуктах культуры ("культурных текстах"), что с философско-культурологического взгляда расцениваются как органически присущие культуре импульсы ("тексты в текстах"), а также определить содержание категории "плагиат" в юридической науке, выявит его соотношение с понятием "текст в тексте". **Научная новизна** работы заключается в определении сущности категории "плагиат" сквозь призму междисциплінарного підходу: діалога юридическої и культурологіескої парадигм. **Выводы.** Назревает необходимость творческого переосмысления юридического наполнения категории "плагиат" в соответствии с достижениями современного гуманитарного знания. Сущность этой процедуры заключается в переносе внимания с формальных признаков оригинальности на содержание. Это позволит исключить из сферы объектов плагиата явления, которые мы рискованно назвали "тексты в текстах", и включить в них случаи бесстыдного перевода мыслей "своими словами" (что, к сожалению, не редкость в современных научных и художественных произведениях). В этом нет ничего унижительно для правоведения, наоборот, подобные преобразования способствуют насыщению необходимую постмодернистской науки в межпредметных связях, в диалоге и сотрудничестве, к которым гуманитаристика по своей природе готова. Детальная разработка данных преобразований, которая требует привлечения в юридическую сферу большого количества профессионалов гуманитарного знания – дело будущего и перспективное, по нашему мнению, направление междисциплінарных исследований, контуры которых намечаются уже сейчас.

Ключевые слова: плагиат, междисциплінарний підхід, культурологіеская парадигма, юридическая парадигма, текст в тексте.

Bilchenko Yevgenia, Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, Professor of the Department of Cultural Studies, National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov; Churpita Anna, Doctor of Law, Associate Professor, Professor of the Civil Law and Process Department, National Academy of Internal Affairs

Plagiarism in the context of an interdisciplinary approach: a dialogue of legal and cultural science paradigms

The purpose of the article. The purpose of this scientific paper is to study plagiarism through the prism of the reflection of two fundamentally different scientific standards: legal, social, based on the ideals of positivism and natural sciences, and cultural, humanitarian, oriented to the non-classical principles of plurality and relativity. **Methodology.** Following the goals and objectives, the basis of the methods of the study were comparative-legal, systemic and dogmatic methods. Particular methodological approach allowed to consider the manifestations of borrowings in products of culture ("cultural texts"), which from the philosophical and cultural point of view are regarded as organically inherent in the culture of impulses ("texts in the texts"), as well as determine the scope of the category "plagiarism" in legal science, to identify its relation with the notion of "text in the text". The **scientific novelty** of the work is to determine the essence of the category of "plagiarism" through the prism of an interdisciplinary approach: the dialogue of legal and cultural paradigms. **Conclusions.** The need for the creative rethinking of the legal content of the category of "plagiarism" matured by the achievements of modern humanitarian knowledge. The essence of this procedure is the transfer of attention from the formal signs of originality to the content. The mentioned aspect will exclude from the scope of objects of plagiarism the phenomena that we risked calling "texts in the texts" and include cases of shameful transfer of other people's thoughts "in their own words" (which, unfortunately, is not uncommon in modern scientific and artistic works). In this there is nothing humiliating for the law, on the contrary, such transformations correspond to the urgent need for postmodern science in interdisciplinary relations, in dialogue and cooperation, to which humanitarianism is by its very nature ready. The detailed development of transformation data, which requires the involvement of a large number of humanities professionals in the legal field, is a matter of the future and is, in our opinion, the direction of interdisciplinary research, the outlines of which are already scheduled.

Key words: plagiarism, interdisciplinary approach, cultural science paradigm, legal paradigm, text in the text.

Актуальність теми дослідження. Обумовлена науково-технічним прогресом інформатизація виробництва сприяє поступовій децентралізації праці, суб'єктом якої стає не колектив (трудова спільнота), а кожна конкретна людина (індивід), яка живе і реалізує себе через спілкування з іншими людьми у певному просторі культурних смислів. Відповідно, зростає роль культури і діалогу культур у суспільстві XXI ст., яке окремі дослідники (В.С.Біблер) ідентифікують як "соціум культури" [2].

Прогресуючі процеси "культурологізації" та "діалогізації" поставили у центр постсучасної картини світу всебічно розвинену особистість, автора й творця, інтелектуального працівника, який потребує посиленого юридичного захисту своїх авторських прав в умовах "інформаційного вибуху". З іншого боку, діалогова сутність сучасного типу соціальності виявляє себе через інтеграційні тенденції в багатьох галузях людської життєдіяльності, в тому числі в науці, результатом чого є поширення міждисциплінарного підходу як комплексної методології побудови об'ємних, голографічних моделей досліджуваних явищ на підставі спільних висновків і рекомендацій [12, 20].

Аналіз досліджень і публікацій. Питання про незаконне присвоєння результатів чужої творчості (плагіат – від лат. "plagium" – крадіжка) в контексті загальної проблематики права інтелектуальної власності розглядали такі відомі правознавці, як: Е. П. Гаврилов [3], В. С. Дроб'язко [9], О. С. Йоффе [6], О. А. Підпригора [9], О. Д. Святоцький [9], В. І. Серебровський [10] та інші, але тільки деякі з них (О. А. Підпригора [9]) здійснили спробу вийти з вузько спеціалізованого на міждисциплінарний рівень.

Мета дослідження. Відповідно до викладеного вище метою статті є дослідження плагіату крізь призму рефлексії про нього двох принципово відмінних наукових парадигм: юридичної, соціальної, що спирається на ідеали позитивізму й природничих наук, та культурологічної, гуманітарної, зорієнтованої на неklasичні принципи плуральності й релятивності. При цьому автори роботи утримуються від будь-яких спроб центрації, абсолютизації якогось одного дискурсу як "зразку для наслідування": вони тільки прагнуть "показати у дії" постмодерний принцип поліконцептуальності – можливість різних точок зору на предмет, кожна з яких має право на існування .

Здійснення поставленої мети конкретизується у завданнях:

1. Розглянути прояви запозичень у продуктах культури ("культурних текстах"), що з філософсько-культурологічного погляду розцінюються як органічно притаманні культурі імпульси ("тексти в текстах").
2. Визначити обсяг категорії "плагіат" в юридичній науці, виявити його співвідношення з поняттям "текст у тексті".

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що розвиток людської культури являє собою результат діалектичної єдності внутрішнього і зовнішнього, оригінального і запозиченого, розмежування яких можливе лише на умоглядному рівні. Чужорідні впливи не тільки не послаблюють, але й зміцнюють самотутнє, авторське начало культурної діяльності, часто виступаючи єдиним засобом виразу останнього. Виходячи із зазначених методологічних передумов гуманітаристика розглядає будь-яке явище культури як текст – полісемантичний знаковий комплекс, що виступає формою самовираження автора через творче засвоєння досягнень попередників [11, 29; 8, 99].

Поняття тексту фіксує "багатоголосну" природу культури і дозволяє позитивно розглядати окремі випадки запозичень як вияв діалогічної взаємодії духовних явищ. Плуральність значень тексту ("інтертекстуальність": за М. Хайдегером "повторюваність", за Ж. Дерріда "ризом") передбачає органічно притаманну будь-якому текстові наявність у його складі елементів чужих текстів: запозичених і

творчо переосмислених думок, ідей, інтуїцій, уявлень, образів, висловів, композиційних прийомів тощо. Зовнішні впливи у тексті отримали в сучасній культурологічній науці назву "інтекст", або, за Ю. М. Лотманом, "текст у тексті": "Типичним случаем вторжения чужого текста является "текст в тексте": обломки текста, вырванный из своих естественных смысловых связей, механически вносится в другое смысловое пространство. Здесь он может выполнить целый ряд функций: играть роль смыслового катализатора, менять характер основного смысла, остаться незамеченным и т.д." [7, 110].

Потрібно зазначити, що поняття "текст у тексті" перебуває у стадії свого становлення і уточнення, що унеможлиблює його класичне позитивне визначення. Ризикуючи бути звинуваченими у формалізмові, відмітимо, що найчастіше цим терміном позначаються запозичення елементів чужого змісту (за умов включення їх у новий змістовий контекст) або вираз власного змісту у чужій формі.

Існують різноманітні прояви "текстів у текстах": варто тільки назвати архітектуру Софіївського собору у Києві, створеного за зразком однойменного константинопольського храму; двопланову композицію роману М. Булгакова "Майстер і Маргарита"; використання у художніх картинах хронікальних кадрів; французьку мову у російській дворянській культурі кінця XVIII ст. – початку XIX ст.; включення О. С. Пушкіним у повість "Дубровський" судової справи XVIII ст.; східні мотиви у поезії М. С. Гумільова тощо. У широкому сенсі "текст у тексті" можна тлумачити як форму діалогу культур, що виступає природним способом буття будь-якого культурного феномена.

Як бачимо, з точки зору культурології ці запозичення не є негативним явищем: "присвоєнням", "наслідуванням", "відтворенням старого". Навпаки, закони діалектики підказують нам, що відбувається оригінальна творча переробка чужих надбань відповідно до "трансплантаційних" механізмів діалогу культур. Недарма М. М. Бахтін, один з найбільш видатних світових теоретиків проблем тексту й діалогу, у свій час стверджував про те, що вислів "можна процитувати", але не "повторити": "Возможно абсолютное тождество двух и более предложений ... но как высказывание (или часть высказывания) ни одно предложение, даже однословное, никогда не может повторяться: это всегда новое высказывание (хотя бы цитата)" [1, 478–479].

Як "перетинається" шойно розглянута нами конструкція з категорією юридичного плагіату і чи не є вона таким? Щоб відповісти на дане питання, наведемо визначення плагіату в сучасній українській юриспруденції.

Відповідно до п. "в" ч. 1 ст. 50 Закону України "Про авторське право і суміжні права" (далі – Закон) плагіатом вважається оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. При цьому оприлюдненням (розкриттям публіці) твору є здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо (ч. 1 ст. 1 Закону).

Враховуючи викладене вище, категорія "плагіат" з юридичної точки зору характеризується такою формальною ознакою як оприлюднення твору (його частини) під іменем особи, яка не є його автором. Законодавче визначення плагіату дозволяє чітко встановити умови цивільно-правової відповідальності за дане порушення авторського права: наявність шкоди, протиправність поведінки правопорушника, причинний зв'язок між протиправною поведінкою та шкодою, вина правопорушника. Найбільшу зацікавленість і суперечки правничої громадськості викликає ознака протиправності поведінки суб'єкта плагіату, що тісно пов'язана з поняттям твору (його ознаками), яке і досі залишається предметом роздумів законодавця. Спробуємо і ми приєднатись до цієї дискусії, виклавши власне бачення проблем "охороноздатності" твору та плагіату як можливого варіанту її порушення.

Поняття твору як об'єкта авторського права через відсутність його законодавчого визначення – було і залишається предметом дискусій цивілістів як радянського, так і сучасного періодів. За цей час в юридичній літературі склався сталий стереотип, відповідно до якого найбільш вдалою дефініцією твору вважається визначення В. І. Серебровського: "Можно было бы определить произведение, как совокупность идей, мыслей и образов, получивших в результате творческой деятельности автора свое выражение в доступной для восприятия человеческими чувствами конкретной форме, допускающей возможность воспроизведения" [10, 32].

Наведена вище дефініція твору дозволяє виокремити його основні ознаки (вираження твору в об'єктивній формі та його творчий характер), які і будуть розглядатися нами в якості основних критеріїв "охороноздатності" твору з боку авторського права.

Перша ознака твору в юридичній літературі не є дискусійною і тлумачиться здебільшого однозначно. Так, для надання правової охорони будь-який твір літератури, науки чи мистецтва має бути виражений в певній об'єктивній (матеріальній) формі, яка дозволяє іншим особам (крім автора) знайомитися з твором, відтворювати його, при цьому твір охороняється незалежно від того, чи зрозумілий він тим, хто з ним знайомиться [9, 130].

На відміну від об'єктивної форми вираження, ознака творчого характеру твору як об'єкта авторського права, незважаючи на наявність законодавчого визначення поняття творчої діяльності у Законі України "Про професійних творчих працівників та творчі спілки", на сьогодні не має чіткого законодавчого визначення. Водночас в юридичній літературі ґрунтовний аналіз творчої діяльності та її критеріїв було

проведено відомим радянським вченим В. Я. Іонасом ("Критерий творчества в авторском праве и судебной практике" (1963 р.) [4], "Произведения творчества в гражданском праве" (1972 р.) [5].)

Аналіз досліджень В. Я. Іонаса дозволяє зробити низку узагальнень, які мають значення для розуміння правової охорони творів. По-перше, творчий характер твору передбачає його новизну та оригінальність. По-друге, встановлення творчого характеру (новизни) твору неможливо без структурного аналізу його елементів, які умовно розподіляються на "юридично байдужі" та "юридично значимі".

"Юридично байдужими" елементами твору є: тема, матеріал твору, сюжетне ядро, ідейний зміст. У теорії мистецтвознавства ці елементи називають змістом твору. Їх запозичення не накладає на користувача ніяких обов'язків, що випливають з норм авторського права. Створений внаслідок використання теми, матеріалу чи інших "юридично байдужих" елементів твору іншого автора новий художній твір є самостійним об'єктом авторсько-правової охорони. Прикладів такого роду існує багато: поетичне творіння Гете "Егмонт" та однойменна музика Бетховена, історія Дон Жуана, художній образ якого був створений іспанським драматургом Тірсо де Моліна ще у 1630 р., та твори Ж.-Б. Мольєра, Е. Гофмана, А. Мюссе, В.-А. Моцарта тощо.

"Юридично значимі" елементи – це елементи форми твору, ними є образ твору (узагальнене художнє відтворення дійсності у формі конкретного індивідуального явища) та мова твору (специфічні виразні засоби, за допомогою яких автор передає іншим свої почуття та думки). Запозичення будь-якого з елементів форми твору є неприпустимим. Створений в результаті такого запозичення твір не є об'єктом авторського права, бо в такому випадку відсутній творчий внесок автора [6, 5]. Так, скульптор, який створив копію пам'ятника розміром у кілька сантиметрів для масового виготовлення промисловим способом, не має права вважати себе автором нового твору і вимагати авторської винагороди за тиражування мініатюрної скульптури, якщо у ній відтворений образ оригіналу з його художніми особливостями [5, 53–54].

Враховуючи викладене вище, проблему плагіату в національному авторському законодавстві можна звести до проблеми запозичення автором нового художнього твору елементів форми інших, раніше створених результатів творчої праці. Таким чином, можна стверджувати, що авторське право охороняє саме форму вираження твору (з точки зору мистецтвознавства), а не його зміст. Законодавчо це підтверджується правовою нормою, що її містить ч. 3 ст. 8 Закону України "Про авторське право і суміжні права": "...правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі".

У зв'язку з тим, що авторське право охороняє форму твору, для встановлення випадків порушення авторських прав шляхом запозичення (плагіату) вирішальне значення мають буквальні співпадань, для встановлення яких складаються спеціальні таблиці (наприклад, текст на 10-й сторінці в одному творі відповідає тексту на 25-й сторінці в іншому творі і т. д.) [3, 10] або проводиться авторознавча експертиза. Наявність буквальних запозичень визнається плагіатом і позбавляє твір авторсько-правової охорони. Якщо ж запозичення з іншого твору носять не буквальний характер, а є результатом творчої переробки художніх образів або мови твору – з точки зору авторського права виникає новий об'єкт його правової охорони.

З вищезазначеного випливає очевидна неспівмірність культурологічного і юридичного розуміння новизни творчості й, відповідно, розуміння наслідування (плагіату). Культурологія і взагалі гуманітарна наука дотримується широкого тлумачення новизни, до складу якого входить не лише "чиста" оригінальність, але й будь-які запозичення творчого характеру, тобто "тексти в текстах". При цьому наголос робиться не на зовнішніх (формальних), а на внутрішніх (змістових) ознаках самобутності. Це дозволяє, з одного боку, не вважати наслідуванням запозичення чужих форм при наповненні їх авторським змістом, а з іншого – ставити під сумнів практику "навішування нових ярликів" на старі й давно відомі ідеї.

Юриспруденція, що традиційно розвивалася у лоні раціоналістично-сциентистської методології, орієнтується відповідно до стандартів класики ("логоцентризму") на вищі, структурно довершені, теоретично зрілі вияви тих чи інших культурних реалій. Звідси – вузьке тлумачення новизни як абсолютної "стерильності", повної ізольованості від зовнішніх впливів, і водночас перенесення уваги із внутрішніх, смислових на зовнішні, чисто формальні виміри самобутності. Це призводить до розцінювання "тексту у тексті" як плагіату на підставі збігу форми.

Звичайно, що правознавчий підхід має свої переваги й недоліки, так само, як і культурологічний. До позитивних рис юридичного бачення належить, у першу чергу, чіткість критеріїв, яка запобігає численним конфліктам, неминучим для філософської електики думок. Водночас, при необережному ставленні зазначена чіткість легко може переростати у вузьку однобічність, формалізм й стандартизацію. А це вже недолік, і недолік суттєвий, якщо подібна "ясність" завершується трагедією войовничого дилетантизму. Справді, хто тепер наважиться звинувачувати З. Фрейда у плагіаті стосовно Фр. Ніцше (поняття "інстинкт влади") або, скажімо, Е. Фромма у викраденні у М. Цветаєвої афоризму "Мати чи бути", або М. М. Бахтіна за незаконне захоплення вислову "розуміння тексту" у В. Дільтея? Науковий і моральний авторитет цих геніїв людської думки є очевидним. Між іншим, живи вони сьогодні, вони неминуче б стали "плагіатчиками" (!). Як це не абсурдно, але з юридичної точки зору абсолютно справедливо.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні сутності категорії "плагіат" крізь призму міждисциплінарного підходу: діалогу юридичної та культурологічної парадигм, – з наступним висновком про необхідність творчого переосмислення юридичного наповнення категорії "плагіат" відповідно до досягнень сучасного гуманітарного знання.

Висновки. Отже, назріває необхідність творчого переосмислення юридичного наповнення категорії "плагіат" відповідно до досягнень сучасного гуманітарного знання. Сутність цієї процедури – у перенесенні уваги з формальних ознак оригінальності на змістові. Це дозволить виключити із сфери об'єктів плагиату явища, які ми ризиковано назвали "тексти у текстах", і включити до них випадки безсоромного переказу чужих думок "своїми словами" (що, на жаль, не є рідкістю у сучасних наукових і художніх творах). У цьому немає нічого принизливого для правознавства, навпаки, подібні перетворення відповідають нагальній потребі постмодерної науки у міждисциплінарних зв'язках, у діалозі й співробітництві, до яких гуманітаристика за своєю природою готова. Детальна розробка даних перетворень, яка потребує залучення до юридичної сфери великої кількості професіоналів гуманітарного знання, – справа майбутнього й перспективний, на нашу думку, напрям міждисциплінарних досліджень, контури яких намічаються вже зараз.

Література

1. Бахтин М. М. Литературно-критические статьи. – М.: Художественная литература, 1986. – 541 с.
2. Библер В. С. Культура. Диалог культур (Опыт определения) // Вопросы философии. – 1989. – № 6. – С. 31–42.
3. Гаврилов Э. П. Издательство и автор: вопросы и ответы по авторскому праву. – М.: Книга, 1991. – 272 с.
4. Ионас В. Я. Критерий творчества в авторском праве и судебной практике. – М.: Юрид. лит., 1963. – 138 с.
5. Ионас В. Я. Произведения творчества в гражданском праве. – М.: Юрид. лит., 1972. – 168 с.
6. Иоффе О. С. Основы авторского права. Авторское, изобретательское право, право на открытие: Учеб. пособие. – М.: Знание, 1969. – 127 с.
7. Лотман Ю. М. Культура и взрыв. – М.: Гнозис; Издательская группа "Прогресс", 1992. – 272 с.
8. Новикова Л. И. К методологии гуманитарного познания // М. М. Бахтин как философ. – М.: Наука, 1992. – С. 97–109.
9. Право інтелектуальної власності: Підруч. для студентів вищих навч. закладів / О.Б. Бутнік-Сіверський, В. С. Дроб'язко, П. П. Крайнев та ін. / Під ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. – К.: Ін Юре, 2002. – 624 с.
10. Серебровский В. И. Вопросы советского авторского права. – М.: Изд-во академии наук СССР, 1956. – 284 с.
11. Целма Е. М. Автор и текст: проблема встречи // М. М. Бахтин и проблемы методологии гуманитарного знания. – Петрозаводск: Издание Петрозаводского университета, 2000. – С. 28–34.
12. Шевнюк О. Л. Культурология: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2004. – 360 с.
13. Герчанівська П. Аналіз культури в парадигмі теорії систем. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2017. № 1. К.: Міленіум. С.3-7.

References

1. Bakhtin, M. M. (1986). Literary-critical articles. Moscow: Imaginative literature. [in Russian].
2. Bibler, V. S. (1989), Culture. Dialogue of Cultures (Experience of Definition). Questions of Philosophy, 6, 31–42. [in Russian].
3. Gavrilov, E. P. (1991). Publisher and author: questions and answers on copyright. Moscow: Book. [in Russian].
4. Jonas, V. Ya. (1963). Criterion of creativity in copyright and judicial practice. Moscow: Juridical literature. [in Russian].
5. Jonas, V. Ya. (1972). Works of creativity in civil law. Moscow: Juridical literature. [in Russian].
6. Ioffe, O. S. (1969). The Fundamentals of copyright. Copyright, inventive law, the right of discovery. Moscow: Znanie. [in Russian].
7. Lotman, Yu. M. (1992). Culture and Explosion. Moscow: Gnosis; Publishing group "Progress". [in Russian].
8. Novikova, L. I. (1992). To the methodology of humanitarian knowledge. M. M. Bakhtin as a philosopher. Moscow: Science, 97–109. [in Russian].
9. Butnik-Siversky, O. B. & Drobyazko, V. S. & Krainev, P. P. & Podopogora, O. A. & Svyatotsky, O. D. (2002). Intellectual Property Law. Kiev: In Ure. [in Ukrainian].
10. Serebrovsky, V. I. (1956). Questions of Soviet copyright. Moscow: Publishing house of the USSR Academy of Sciences. [in Russian].
11. Tselma, E. M. (2000). Author and text: problem of meeting. M. M. Bakhtin and the problems of the methodology of humanitarian knowledge. Petrozavodsk: Publication of Petrozavodsk University, 28–34. [in Russian].
12. Shevnyuk, O. L. (2004). Culturology. Kiev: Znanja-Pres. [in Ukrainian].
13. Gerchanivs'ka P. (2017). Analiz of the culture and paradigm theory systems. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv. K.: Milenium, 1, 3-7 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.11.2017 р.